بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ހުލާޞާ

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2020/HC-A/270
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: [illegible] / [illegible]
- އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚު: 15 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1442 / 30 އޮކްޓޫބަރު 2020
- ނިމުނު ތާރީޚު: 24 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1442 / 09 ޑިސެމްބަރު 2020

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް
ފަނޑިޔާރު [illegible]
އިސްފަނޑިޔާރު [illegible]
ފަނޑިޔާރު [illegible]

- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:
- ނަންބަރު: 145-B10/AM/2020/07
- ނިންމި ތަން: ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- ހާކިމް: ޤާޟީ [illegible] ([illegible])
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 10 އޮކްޓޫބަރު 2020
- ނިމުނު ތާރީޚު: 10 އޮކްޓޫބަރު 2020

މައްސަލައިގެ ތަޢާރަފު:

މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/07 ނިންމުމުން އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/818 ކޯޓު އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް [illegible] ނެރެފައިވަނީ ޝަރުޢީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތުންތޯ ބަލައިދިނުމަށް އެ މުރާޖަޢާ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރައްވަން އެދި [illegible] [illegible] / އަޙުމަދު ޝާކިރު (އައި.ޑީ.ކާޑު ނަންބަރު A298073)ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުމުން ބަލައިގަތް މައްސަލައެކެވެ.

މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ފަރާތަކީ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތް

1. މަސްތުވާތަކެތި [illegible]/[illegible]/[illegible] ތުހުމަތުގައި [illegible]، 09 [illegible] 2020ގެ 14:49 އިން ފެށިގެން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން އަޙުމަދު ޝާކިރު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ބަންދު އަމުރު[1] ނެރެފައިވެއެވެ.
2. ބުނެވުނު ބަންދު އަމުރުގެ ދަށުން އަޙުމަދު ޝާކިރު ބަންދުކޮށްފައިވަނިކޮށް، 22 ސެޕްޓެމްބަރު 2020 ގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 21/2020 : ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) އަށް 3 ވަނަ އިސްލާހުގެނައުމުގެ ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފެށުނެވެ. މިޤާނޫނުގެ 65 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 (ވ) އަށް ގެނެވުނު އިސްލާހުގައި ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހަކު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަނޑިޔާރު ނިންމައިފިނަމަ، އެނިންމުން ކޮންމެ 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން މުރާޖަޢާކުރަންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

---

[1] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/818 ކޯޓު އަމުރު- މިއަމުރުގައި ބަންދުގައި ބަހައްޓަން މުއްދަތުގެ [illegible] " [illegible] ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން" [illegible]

3. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް 3 ވަނަ އިސްލާހުގެނައުމުގެ ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފެށިފަހުން 30 ދުވަސް ފަހަނައަޅައިދިޔައިރު އަރުސަދު ޝާކިރު ސަފީއަށް ނިޔާޒް ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ނެރި އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށްދެއްވުމަށެވެ. އަދި އިތުރުން ބަންދުގައި ބަދަލުގެނަންނަންޖެހޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހާޒިރުކޮށްދެއްވުމަށެވެ.

4. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް 3 ވަނަ އިސްލާހުގެނައުމުގެ ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފެށި ތާރީޚުން ފެށިގެން 49 (ސާޅީސް ނުވައެއް) ދުވަސް ވަންދެން، މައްސަލައާ ގުޅިގެން ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމެއްގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގެ ދަށުން ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް އަމުރު ދޫކުރެއްވުމާ މެދު ގޮތެއް ނިންމާފައިވެއެވެ.

ޓްރަޔަލް ކޯޓުން ނިންމި ގޮތް

1. ޓްރަޔަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/07 ނިންމުމުގައި އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/818 އަމުރުން އަރުސަދު ޝާކިރު ސަފީއަށް ނިޔާޒް ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ނިންމަވާފައިވާ ނިންމުމަށް ބަދަލުގެނަންނަންޖެހޭ ތަނެއް ނެތް ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އެކޯޓުން މިގޮތަށް ނިންމި މައިގަނޑު ސަބަބުތަކަކީ؛

1.1. އަރުސަދު ޝާކިރު ބަންދުގައި ހުރި ކޯޓު އަމުރުތަކުގެ ދަށުންކަމަށްވާތީ އެއަމުރުތަކުގެ ދަށުން އަރުސަދު ޝާކިރު ސަފީއަށް ނިޔާޒް ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] އެހެން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭނެ [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގެ ދަށުން އަމުރު މުރާޖަޢާ ނުކުރި ނަމަވެސް މިހާރު އަމުރުތަކުގެ ދަށުން ބަންދުގައި ހުރި މީހެއްގެ ބަންދު ޤާނޫނާ ޚިލާފު ވެގެންނުދިއުން.

1.2. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ތަފްސީލް ބަޔާންކޮށްދީފައިނުވުމުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގައި ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމަށް

އިޖުރާއާތެއް ފުރިހަމަކޮށްފައިވާކަން މުޅިއަހަރުމަށް ނަޒަރުސާނީކުރުމަށް ބަންދުގައި ތިބި އެމީހަކު

މިންވަރަކަށް ދަލީލުތަކާއި ބިނާކޮށް ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކުން ބަލާނެ އުސޫލުތަކަށް ބެލުމުގެ ތަފްސީލުތައް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާތީއެވެ.

1.3 ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ބަންދު އަމުރު މުޢާމަލާތުކުރުމުގައި

ދާއިރާތަކުން ޖެހޭ ބަންދުގައި ބަހައްޓާ ކަމުގެ ސަބަބު ލިޔުމުން ބަޔާން ކުރުމާއި ތަފްސީލު ކުރުމާއި

ކުރުމަށްފަހު ކޯޓުން ބަލާނެ ލިޔުންތަކެއް ނުބެލުމުން ލިޔުމުން ބަޔާންކުރުމަކާ ނުލައި ނިންމާފައިވާތީއެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތަކާއި ބެހޭ ގޮތް:

1. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ މުރާޖަޢާ ނިންމުން ސަބަބުން ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތަށް ދާން ޙައްޤުވާ އަދާލަތު

ހާސިލުވާ ފަދަގޮތަށް ޢަމަލުކުރުމަށް 02 (ދެއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅާ އަދާލަތުގެ ބާރު މިނިވަންކަމާއި ޙައްޤުތަކާ

ސަލާމަތްވުމުގެ މަޖުބޫރުވުމަށް ދިފާޢުކުރުމާ ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ.

1.1 ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ މުރާޖަޢާ ނިންމުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވުން

1.1.1 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާގައި ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށްވާގޮތުގެ މަތިން ނޫނީ އެއްވެސް

މީހަކު ހައްޔަރުކޮށް ބަންދުކުރުމާއި ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ޝަރުޢީ ޙައްޤުގެ ޚިލާފަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ

60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައިވާގޮތުން ބަންދު އަމުރު ނެރުމަށް ކަނޑައަޅާ މުއްދަތަށް ވަކިވަކިން ކޯޓުން

ހުށަހަޅާ ބަންދުގައި ހުރި ޤާނޫނު ހުއްދަކުރާ ހަމައިނުހުރިކަމާއި ބެހޭ ފުރުސަތު ދޭގޮތަށް ދަތިކަމުގެ

ކަމާ އަމުރަކީ ޤާނޫނާ ޚިލާފު އަމުރެއް ދެކެނުވާގޮތަށް ކުރުވާ އަމުރަކަށް ވާކަމަށް އިސްތިއުނާފުވާ

ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

1.1.2 މިނިވަންކަމާއި ޙައްޤުތަކުގައި ދުރުވެރިކަމުން ބުނެފައިވާ އަދާލަތު ހާސިލު ކުރުމަށް ހިނގާފައިވާ ކޯޓު

އަމުރުގެ ދަށުން ކުރިޔަށް އޮތް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 58 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން

ފަރިޔާދުގެ ކުރިމަތިކޮށް ހާސިލުކުރާ ސަލާމަތް ހިމެނޭގޮތުން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ހުއްދަކުރާނެ ކޯޓު

އަމުރުއެއްގެ ދަށުން ހައްޔަރުކުރާއިރު އަދުލުއިންސާފު ހާސިލުކުރުމަށް ބަންދުގައި ހުރި އެކަށީގެ އަމުރުގެ ދަށުން ހައްޔަރުކުރުމާއި ބަންދުގައި ހުރި ޤާނޫނާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިން ކަމަށެވެ.

1.2. މުރާޖަޢާ ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި ޚިލާފަށްކަމަށްބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

2. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/07 ކޯޓު އަމުރު "މުރާޖަޢާކުރުން ނިންމުން" ނިޔަމިއްޔާގެ ބާރުގައި، އެ ނިންމުން އިސްލާހުކުރުމަށް ކުރެވޭ ޢަމަލު ޝަރީޢަތުގެ ފަރާތުން ކުރުމުގައި ވަކީލުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގައި، އެކަމާބެހޭ ގޮތުން މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ފަރާތްތަކުން ހައްޔަރުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބަލައިގެން އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ ސަބަބު:

1. މި މައްސަލައިގައި އަމުރުގެ މަޢުނާ ބިނާކޮށްފައިވާ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)[2] ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި، އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ނުވަތަ (ރ) ގެ ދަށުން ހައްޔަރުގެ ނިޔާނުދާން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަނޑިޔާރު ނިންމާފައިވާ ހިނދެއް، އެ މީހާ ހައްޔަރުގެ ނިޔާނުދާން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ފަނޑިޔާރު ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ކުރިން އެ ކަންތައް ކުރުމަށް 30 (ތިރީސް) ދުވަސް ގުނުމަށްފަހު ދެން ނުކުރެވޭނެ ކަމަށް ވަނީ ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

---

[2] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 21/2020 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) އަށް 3 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު) ގައި އިސްލާހު ގެނެވިފައިވެއެވެ

2. މިގޮތުން، އެންމެ ފުރަތަމަ ބަލައިލަން އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގައިވާ އިބާރާތްތަކަށް ބަލާލުން މުހިންމެވެ. އެ އަކުރުގައި ލިޔެވިފައިވަނީ،

> "މި މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ) ގެ ދަށުން ސަސްޕެންޑް ނިންމުން މިހާރު ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައި ފަސޭހަކަމުން ނިންމައިދިނަމަ، އެ ނިންމުން، ކޯޓުން 30 (ތިރީސް) ދުވަހުން މުރާޖަޢާކުރަންވާނެއެވެ. އަދި، އެކަން އިތުރަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބެއް އޮތް ނަމަ، ބޮޑުވެގެން ދުވަސްތަކަކަށް އެކަން ހިފެހެއްޓުމުގެ ހުއްދަ ދިނުން، އެކަން ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންވާނެއެވެ."

މިފަދައިންނެވެ. މި އަކުރުގައިވާ އިބާރާތްތަކަށް ބަލާއިރުގައި، އެ އިބާރާތްތަކުން، އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ) ގެ ދަށުން ސަސްޕެންޑް ނިންމުން ބަންދުކުރުމުގައި ބެހެއްޓުން ފަސޭހަކަމުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމުގެ ބާރު 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ކުރިއަށްދާނެކަމަށް ނުވެއެވެ. އަދި އެ މާއްދާއިން އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ) ގެ ދަށުން މިހާރު ސަސްޕެންޑް ނިންމުމުން ބަންދުކުރެވިފައި ފަސޭހަކަމުން މިހިސާބު ބާރު ހަނިކޮށްފައިވަނީއެވެ. އެ މާއްދާގެ ދަށުން ހަމައެކަނި އިތުރުކޮށްފައިވާ އިޚްތިޔާރަކީ އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ) ގެ ދަށުން ސަސްޕެންޑް ނިންމުން މިހާރު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަސޭހަކަމުން ނިންމައިދިނަމަ، އެ ނިންމުން ކޯޓުން 30 (ތިރީސް) ދުވަހުން މުރާޖަޢާކުރަންޖެހުމެވެ.

3. އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) މާނަކުރުން، އެ އަކުރުގެ ދަށުން މުރާޖަޢާކުރުމަށް އޮތީ ކޮން ބާވަތެއްގެ ޤަޟިއްޔާއެއް ހިނގައްޖެނަމަ ދެން ނުކުންނަ ނަތީޖާ ދެންގަޑުމަތުކުރާނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 4/2011 (މާލިއްޔަތުގެ ހަމަތައް ބެލެހެއްޓުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 12 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާލުމުން ޖެހެއެވެ. މި ގޮތުން އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ކަނޑައަޅާފައިން އެނގެނީ ފާހަގަކުރެވޭ ޤަވާޢިދުތަކެއް، އެންމެހައި ކަންކަމުގައި ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގައި ފާހަގަކުރެވޭ ހަމަތަކެއްކަމުގައެވެ. އަދި އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ލިޔެވިފައިވަނީ،

> "ސަސްޕެންޑް ކޮށްފައިވާ ބާރު ކަނޑައަޅާފައި، ޤާނޫނަކުން ކަނޑައަޅާފައި ނުވާނަމަ ގައިމު."

މިފަދައިންނެވެ. މިހެންކަމުން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި، އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ) ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހަކު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ކޯޓުން ކޮށްފައިވާ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ކުރިން އެ އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ 30 (ތިރީސް) ދުވަސް ފާއިތުވެއްޖެނަމަ، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ކޯޓުން ކޮށްފައިވާ އަމުރު ބާޠިލު ވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާހިނދު، އެ ނަތީޖާ ނުކުންނަ ގޮތެއް އެ އަމުރު މާނަކުރެވިދާނެކަމަށް އަހުރެން ނުދެކެމެވެ.

4. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ) ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހަކު ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭކަމަށް ފަނޑިޔާރަށް ޤަބޫލުކުރެވިގެން، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހަކު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ފަނޑިޔާރު އަމުރުކޮށްފިނަމަ، ފަނޑިޔާރުގެ އެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކޮށް، އެ އަމުރު ބާޠިލުކުރަންދެން، އެ އަމުރުގެ ބާރު ދެމިއޮންނާނެއެވެ. އަދި މިކަމުން އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އިތުރުން ބަޔާންކުރެއެވެ. މި އަކުރުގައި ލިޔެފައިވަނީ،

> "މި މާއްދާގެ (ނ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންވާ މުއްދަތުގެ ކުރިންވެސް، މި
> މާއްދާގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހަކު، އޭނާގެ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން
> ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުތައް ނެތްކަމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް ފެނިއްޖެ ހިނދެއްގައި،
> އެ އަމުރު ބާޠިލުކުރުމަށް އެދި ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންވާނެ ދ މާއްދު ހުށަހެޅުމުގައެވެ."

މިފަދައިންނެވެ. މިހެންކަމުން، އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ) ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހަކު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ފަނޑިޔާރު އަމުރުކޮށްފައިވާނަމަ، އޭނާގެ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުތައް ނެތްކަމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް ފެނިއްޖެ ހިނދެއްގައިވާނަމަ، އެ މީހަކު ބަންދުން ދޫކޮށްލެވުމަށް، އެ އަމުރު ބާޠިލުކުރުމަށް އެދި ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން، ކޯޓުން އަމުރު ބާޠިލުކުރެވިދާނެއެވެ.

5. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި، އެ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) އަށް ބަލާލާފައިވާއިރު، އެ މާއްދާތަކުގެ ދަށުން ޝަރީޢަތުން މީހަކު ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކުރެވިދާނެ ހާލަތްތަކެއް ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. މި ގޮތުން އެ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ)[3] ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހަކު ބަންދުކުރެވޭނީ، އެ މީހާގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކޮށްފައިވާ ކުށް އޭނާ ކުރިކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހެކި ހުރުމުގެ އިތުރުން، އެ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުން ފެށިގެން 4 ވަނަ ނަންބަރުގެ ނިޔަލަށް ހުރި ހާލަތްތަކުގެ ތެރެއިން ހާލަތެއް މެދުވެރިވެފައިވާކަން ޝަރީޢަތަށް ޔަޤީނުކުރެވިގެންނެވެ.

6. އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހާލަތްތަކުގެ ތެރޭގައި، އެ އަކުރުގައި ތިރީގައިވާ ހާލަތްތައް

> "(1) އެމީހަކު ދޫކޮށްލައިފިނަމަ ތަޙުޤީޤުގެ މަސައްކަތަށް ނުވަތަ އެ މަސައްކަތުގައި ހުރަސް އެޅޭނެ ނުވަތަ ހެކިތަކަށް ގެއްލުމެއް ދޭނެ ކަމަށް ބެލެވުން؛ ނުވަތަ
>
> (2) އޭނާ ކޯޓަށް ހާޒިރުނުވާނެ ކަމަށް ބެލެވުން؛ ނުވަތަ
>
> (3) އޭނާ ފިލައިދާނެ ކަމަށް ބެލެވުން؛ ނުވަތަ
>
> (4) އޭނާ ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވެދާނެ ކަމަށް ބެލެވުން."

ހިމެނެއެވެ. އަދި މި އަކުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހާލަތްތަކަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މީހާ ގުޅި ޝަރީޢަތުން ބަންދުކުރުމުގެ ހުއްދަ އެ މީހަކު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ހުއްދަކޮށްފައިވާ ހާލަތްތަކެކެވެ. އަދި މި ހާލަތްތަކުގެ ތެރެއިން ހާލަތެއް އޮތުމުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް

---

[3] އެ މާއްދާގެ (ނ) އަކީ އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދުވަހުގައިވާ އަމުރުކުރާނަމަ، އެ އަމުރުގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރެވޭނީ، އެ މީ
މައްޗަށް ތުހުމަތުކޮށްފައިވާ ކުށަކީ ޖިނާއީ ޙައްދު ކުށްތަކުގެތެރެއިންނަމައެވެ.

ހުރުމަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް އެ [illegible] ބަންދުކޮށްފައި ހުރިކަމަށް ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތްކަމެއްކަމަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި އެ [illegible] ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަނޑިޔާރު ނިންމި ނިންމުން ބިނާކުރި ސަބަބުތައް މުރާޖަޢާކޮށް، އެ [illegible] ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] މުއްދަތު ފާއިތުވެފައިވާކަމަށް ބުނެ، އެ [illegible] ޝަރީޢަތު ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ކޯޓުން [illegible] އަމުރު އެގޮތުގައި [illegible] އެ [illegible] [illegible] ބަންދުން [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދުގައި ބަހައްޓަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

7. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މި އިޞްލާޙު ގެނައުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް މި ބިލު ހުށަހެޅި [illegible] [illegible] [illegible] މި އިޞްލާޙާ ބެހޭގޮތުން ވާހަކަ [illegible] ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ބުނެފައިވަނީ[4]،

> "...މި އިޞްލާޙުގެ ސަބަބުން ކޯޓަށް 30 ދުވަހަށް ބަންދު މުރާޖަޢާކުރެވޭނެ. އަދި ބަންދުގައި އިތުރަށް ބަހައްޓަންޖެހޭނެ [illegible] ކުރިއަށް، [illegible]..."

---

[4] ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ 18 ވަނަ ޖަލްސާގެ ޔައުމިއްޔާ، ޞ 5

މިފަދައިންނެވެ. މިހެންކަމުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް މި އިސްތިހާރު ހުށަހެޅި [illegible]، މި އިސްތިހާރުން ބާޠިލުކުރަން ބޭނުންވި [illegible]، [illegible] ސަރވިސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 30 (ތިރީސް) [illegible] މުރާޖަޢާކުރުމާއި އަދި ބަންދުގައި އިތުރަށް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

8. މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] ސަރވިސް [illegible] ބަންދުގައި [illegible] [illegible] ކޯޓުން [illegible] އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145-J/MA/2020/818 އަމުރު [illegible]، 30 (ތިރީސް) [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދުގައި [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/07 [illegible] [illegible].

9. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ނަންބަރު: 145-J/MA/2020/818 [illegible] އަމުރު [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 ([illegible] [illegible] ޤާނޫނު)ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި [illegible]، އެ މާއްދާގެ (ށ) [illegible] (ނ) ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible]، [illegible] 30 (ތިރީސް) [illegible] [illegible]. އެ [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؟ [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؟ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؟ މި [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible]. އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ސަބަބަށް [illegible] [illegible]، އެއީ [illegible] ވަގުތުން، އެއީ އެކަށީގެން [illegible].

[illegible]. [illegible] ނިސްބަތުން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް [illegible] [illegible] ބަންދުގެ އަމުރު

މުރާޖަޢާކުރުމަށް [illegible]، އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުގައި [illegible] އެ ޤާނޫނުގެ

60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިންވަރުން، އެ އަމުރުގެ ދަށުން [illegible] [illegible] އެ ގަވާއިދުގައި ހިމެނުމުން، [illegible] ނިސްބަތުން ބަންދުގައި [illegible] [illegible] ބަންދުގެ އަމުރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

10. މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/818 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަންބަރު: 145-B10/AM/2020/07 [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބު [illegible] [illegible] [illegible].

ވަކީލް ޙަސަން ސަޢީދުގެ ރައްދު

11. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީ، ރައްޔިތުންގެ [illegible] [illegible] ޤާނޫނާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިން މެނުވީ، އެއްވެސް މީހެއްގެ ގައިން އަތުލައި، ހިފައި، ހައްޔަރުކޮށް، އަދި ބަންދުކޮށްގެން ނުވާނެކަމެވެ.

12. ޤާނޫނުއަސާސީގެ މާއްދާތަކުން [illegible] ވަކި މާއްދާއަކަށް އެކަނި ބެލުމުގެ ބަދަލުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ މާއްދާތަކާ [illegible] [illegible] [illegible] ބަލައިގެން ޤާނޫނުއަސާސީގެ [illegible] [illegible] [illegible].[5] އެހެންކަމުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގައި [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

[5] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/78 އާއި 2020/SC-A/79 ގަޟިއްޔާގެ 41 ވަނަ ސަފްހާ

13. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"އެ މީހަކާ [illegible] ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ [illegible] ނުވަތަ [illegible] ނުވަތަ [illegible] ނުވަތަ [illegible] ބަންދުން [illegible]"

[illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ މި މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، ޝަރީޢަތުން ޙުކުމް ކުރުމުގެ ކުރިން މީހަކު ބަންދުގައި [illegible] އެނގެއެވެ.

14. [illegible] ހާމިދު [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 4 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، އޭނާ ބަންދުން [illegible]

15. [illegible] ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) [illegible]

ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެއީ ޤާނޫނުގައި، ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮތީ ކޮންމެ 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން ކަމަށްވުމާއި، އެ މުއްދަތުގެ ތެރެއިން ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާ ކޮށްފައިވާތީއެވެ.

16. ދެން އޮތް ސުވާލަކީ އެކަމުގެ ޤާނޫނީ ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިތޯ އުފެދޭ ސުވާލެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގައި އެކަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީއެވެ. ހަމައެކަނި އެ އަކުރުގައި ބުނެފައިވަނީ:

> "މި މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ)ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތުން ނިންމުން މިފަދަ ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަށާތާ ނިސްބަތުން، އެ ނިންމުން ކޮންމެ 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން މުރާޖަޢާކުރަންވާނެއެވެ. އަދި އެން އިއްވިދާ ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބު އޮތޯ ބެލުމަށްޓަކައި، އެން ހަދައިދޭނީ ކޯޓުގައިތޯ ކުރުމުން، އެން ބަލައިގެން ދޭންވާނެއެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

17. ޤާނޫނުގައި ވަކިކޮށް ވަކި ގޮތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިނުވާ ކަމަކާމެދު އެކަމެއް އެ ބައްޓަންކުރުމަށް ގޮތަކަށް ނުކުރެވިދާނެކަމަށް ނުބުނެވެން ޤާނޫނީ ނަތީޖާ ސާފު ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކުރެވިފައި ނުވާތީ އެ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އެންމެހައި ކަންކަމުގައި އެއްގޮތަށް ބަލަންޖެހޭނެ ކަމަށް ޤާނޫނުގެ ބުނުމުން ފެންނަން ނެތެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް ބަލާއިރު، އެއީ އަމަލުކުރަން، ވަކި މުއްދަތެއް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޝަރީޢަތުން ނިންމުން ބަލައިދޭންޖެހޭ އަމުރު ނުކުތުމުން ބާޠިލުވާނެވެ. މިގޮތުން ބަލާއިރު، ޝަރީޢަތުން ނިންމުން ބަލައިދޭންޖެހޭ އަމުރު ނުކުތުމުން ބާޠިލުވާނެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގައި ވެސް އެކަމެއް ބުނެއެވެ. އެހެނީ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ފަށާނީ އަސާސީ ވެސް

> "މި މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ)ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތުން ނިންމުން މިފަދަ ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަށާތާ
>
> ނިސްބަތުން،... "

މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްދީފައެވެ. އެހެންކަމުން، ޝަރީޢަތުން ނިންމުން ބަލައިދޭންޖެހޭ ޤާނޫނީ ދަށުން ކަމެއްގެ ފަށާތާގެ އިޖުރާއަތުގައި ހިމެނޭ ކަމެއްކަން އެނގެއެވެ.

18. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ވ)ގައި ބުނެފައިވަނީ، މިގޮތަށް ޝަރީޢަތުން ނިންމުން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަށާތާ ނިސްބަތުން، އަޅުގަނޑުމެން ދެކެނީ އެއީ ކޮންމެ 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން އެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރާށެވެ. މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެއްވެސް ނުވަތަ ކަމެއް އަދި ބަލާނެވެ. މިގޮތުން މުރާޖަޢާކުރުމުގައި

ކުރިން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން [illegible] ތޯ ނުވަތަ ފުރިހަމަ ތޯ ނުވަތަ އެ ނިންމުމަށް ބަދަލެއް ގެންނަންޖެހޭތޯއެވެ. މިގޮތުން ބެލުމުގެ ބޭނުމަކީ މީހަކު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ކުރިން ނިންމި ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައިވެސް [illegible] [illegible] ކަމުގައި އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެއެވެ. އަދި އޭނާ ބަންދުކުރި [illegible] ނުވަތަ ސަބަބަށް އެ މުއްދަތުގައި އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

19. [illegible] ދަޢުވާ ނިންމާނަމަ އެއީ މުރާޖަޢާކުރުން ކަމުގައި ބެލެވޭނެކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނެފައިވާ ގޮތަށް ކޮންމެ 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން، މުރާޖަޢާކުރުން ޖެހުނީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން [illegible] ނިންމި ނިންމުމަކަށް ވާއިރު، އެ ނިންމުމަކީ ކޮންމެ 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައި [illegible] ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމުގެ ޤާނޫނުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައި އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެއެވެ.

20. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދު ކުރުމަކީ ވަކި [illegible] [illegible] [illegible] ވަކި ޚާއްޞަ ސަބަބަކަށްޓަކައެވެ. ވަކި މުއްދަތެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، އެ [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެން [illegible] އަދި ބަންދުކުރުމަކީ [illegible] ސަބަބެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ ނިންމުން [illegible] [illegible] މުއްދަތު [illegible] [illegible] އެ ނިންމުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

21. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމުގައިވާ މިންގަނޑަކީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނެފައިވާ މުއްދަތު ކަމުގައިވާ 30 (ތިރީސް) ދުވަސް، ހަމަވުމުގެ ކުރިންވެސް، އޭނާ ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުތައް ނެތްކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] ހިނދުގައި، އެ އަމުރު [illegible]

އެދި ކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުމުގައި ހުރަހެއް ނެތްކަމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމުންވެސް އެނގިގެން ދަނީ އަމުރު ބިނާވާ ޤާނޫނީ އަސާސަކީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބު ކަމެވެ. ވަކި މުއްދަތެއް ނޫންކަމެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާއިން ކޮށްދީފައިވާ ކަމަކީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރާ ކުރުން ނިމުމަކަށް ގެނައުމެއް ނޫނެވެ. ހަމަވެސް އެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރެވޭނެ މަގު ހަނަވަސްކޮށްދިނުމެވެ.

22. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވާ މީހުންގެ ބަންދުގެ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ އުސޫލުތައް މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ޤަވާއިދުގައި ބަޔާންކުރަންވާނެކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، އަދި މިހާތަނަށް އެ ޤަވާއިދު ވުޖޫދުވެފައި ނެތްކަން އެނގެއެވެ.

23. މި މައްސަލާގައި އަހުސަނު ޝާކިރު ހައްޔަރު ކުރުމުގެ ކޯޓު އަމުރަކަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ ދަށުންނެވެ. އެގޮތުގެ މަތިން އެދުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އަހުސަނު ޝާކިރު ހައްޔަރުކުރުމުގެ ކޯޓު އަމުރު [illegible] ދަށުން އަހުސަނު ޝާކިރު ހައްޔަރުކޮށްފައިވެއެވެ.[6] އަދި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 58ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 190/Cr-C/2020 ދަޢުވާގެ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/818 ކޯޓު އަމުރު [illegible]. މި [illegible] 30 (ތިރީސް) ދުވަހަށް މުއްދަތު ހަމަވާ އަމުރެއް ނޫނެވެ.

---

[6] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/HA/2020/53 ކޯޓު އަމުރު

ބުނެވިދިޔަ ކަންކަން އެނގެންހުރުމާއެކު، އަދު ސަދު ހާމިދު ބަންދުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާއާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) އާ ޚިލާފަށްކަމުގައި ބަލައި އޭނާ ވަގުތުން މިނިވަންކުރުމަށް އަންގަންޖެހޭ ފަދަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތަތީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނާނެ ގޮތެއް ނެތްކަމުގައި [illegible] ހުށަހަޅާފައެވެ.

- **[illegible]**

24. މިމައްސަލާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމަންޖެހޭ [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/07 މުޢާމަލާ ނިންމުމުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[7] ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު [illegible] [illegible].

[illegible]

25. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާއިން، [illegible] [illegible] ފާސްކޮށްފައިވާ ޤާނޫނަކާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިން ނޫނީ އެއްވެސް މީހަކު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ލިބިގެން ވެއެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 2 ވަނަ ބާބުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މިނިވަންކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 16 (ހ) އަދި (ނ) ގައި ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ. [illegible] [illegible]

---

[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

އަސާސީ ޙައްޤުތައް މާނަކުރުމުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 68[8] ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަސީލަތްތަކުގެ ތެރޭގައި އެ ޙައްޤުތައް ކަށަވަރުކޮށްދޭންޖެހޭނެއެވެ.

26. ދިވެހިރާއްޖެ ބައިވެރިވެފައިވާ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ގުޅޭ އ.ދ އިން އެކުލަވާލާފައިވާ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ އާންމު ޤަރާރު[9]، މަދަނީ އަދި ސިޔާސީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ބައިނަލްއަޤުވާމީ މުޢާހަދާ[10]، އިޤްތިޞާދީ، އިޖްތިމާޢީ އަދި ސަޤާފީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ބައިނަލްއަޤުވާމީ މުޢާހަދާ[11] ފަދަ މުޢާހަދާތަކުންނާއި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ ޤާސިމް އިބްރާހީމް[12] ފަދަ ޤަޟިއްޔާތަކުން ކޯޓުގެ ޙުކުމްތަކުގައި ބަންދުކުރުމުގެ މަފްހޫމާއި ގުޅޭ ޙައްޤުތައް ނެގެހެއްޓުމުގެ މުހިއްމުކަން އެނގެއެވެ.

27. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ އަދުލުގެ ނިޒާމުގައި ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރުމާގުޅޭ އުސޫލުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ[13] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[14]އާއި އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާފައިވާ ގަވާއިދުތަކުގައެވެ.

ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ މަފްހޫމް

28. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ މިގޮތަށެވެ.

> "މިމާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ)ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހަކު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަނޑިޔާރު ނިންމައިފިނަމަ، އެނިންމުން ކޮންމެ 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން މުރާޖަޢާކުރަންވާނެއެވެ. އަދި، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ޖެހޭ ސަބަބުތައް ބާޤީވާ ޙާލަތުގައި، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ކުރިޔަށް ގެންދަން ޝަރީ ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރަންވާނެއެވެ."

---

[8] - "ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަންތައް މާނަކޮށް ތަންފީޛުކުރުމުގައި، ކޯޓުތަކުންނާއި ޓްރައިބިއުނަލްތަކުން ބަލާންވާނީ، އިންސާނީ ކަރާމާތާއި، ހަމަހަމަކަމާއި، މިނިވަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާވެފައިވާ، ހުޅުވިފައިވާ، ޑިމޮކްރެޓިކް މުޖުތަމަޢެއްގެ އަސާސްތަކުގެ މައްޗަށެވެ. އަދި، ދިވެހިރާއްޖެ ބައިވެރިވެފައިވާ ބައިނަލްއަޤުވާމީ މުޢާހަދާތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ."

[9] Universal Declaration of Human Rights

[10] International Covenant on Civil and Political Rights

[11] International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights

[12] 2010/SC-A/10

[13] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016)

[14] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016)

29. މި މާއްދާ މާނަކުރުމުގައި މި މައްސަލައިގައި ދެފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވާކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި، ސަރީޢަށް ނިމުނުދުން ދިނަސް ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަސޭހަ ނިންމައިދިނުމަށް އެދުމުގެ ކުރިން 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން މުއާމަލާތްތަކާއި ގުޅުންހުރި ހިމެނެއެވެ. ހަމައެއާއެކު، މިގޮތުން އަމުރުކުރަން ފުރިހަމަ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރި އަދުލުއަދި ހާލަތު ހުރި ކޯޓް އަމުރެއްގެ ދަށުން ބަންދުގައިކަމަށްވުމުން، ފާރަން އަމުރުކުރަން ހުރި ޝަރީޢަތުކުރުމުގައިވާ 22 ސެޕްޓެމްބަރ 2020 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަސްވާއިރު، އަދުލުއަދި ހާލަތު ގެ ބަންދު އަދުލު މުއާމަލާތްތަކުން ޖެހޭނެކަން ފާހަގަކުރެއެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގައި އަދުލުއަދި ހާލަތު ގެ ބަންދު އަދުލު މުއާމަލާތް ކުރިޔާއެއްނުވާކަން ވެސް ދެފަރާތުން ފާރަކާއްޖަހައިވާނެ މިކަން ކުރިމިނިވި ކޯޓުގެ މުއާމަލާ ނިންމުމުން ވެސް އެނގެއެވެ. ދެފަރާތުގެ މުދުގައި ޖިނާއީ އުޖޫރައިގެ ކަރަޢަތުރައިވާ މުއްދަތުގައި ބަންދު އަދުލު މުއާމަލާތްތަކުގެ ނިކުތުންނާ ވާނީ ނަތީޖާއަކާ ދުރުގައެވެ.

30. މިޤާނޫނީ ސުވާލަށް ޖަވާބު ހޯދުމަށްޓަކައި، މާނަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނު[15]ގައިވާ އުސޫލުތަކުގެ ދަށުން، މަޞްލަޙަތު، އެޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ އިބާރާތުގެ އުސޫލުން އަދި އެޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ އެކިގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) މާނަކުރުމަށްޓަކައި މިއިސްލާހު ގެނައުމުގެ މަޤްސަދަށް ބަލާލުމަށް ޖެހެއެވެ.

31. (ހ) ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް އެއް 3 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ބިލަކީ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ބިލެކެވެ. މިބިލު ގެނައުން މަޖިލީހުގެ ބަހުސްގައި 5 ޖަލްސާ[16]އެއްގައި ބަހުސްކުރެވި ކޮމިޓީ

---

[15] ޤާނޫނު ނަންބަރު 04/2011

[16] 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ 2 ވަނަ ޖަލްސާ

2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ 18 ވަނަ ޖަލްސާ

2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ 20 ވަނަ ޖަލްސާ

2020 ވަނަ އަހަރުގެ ދެވަނަ ދައުރުގެ 33 ވަނަ ޖަލްސާ

2020 ވަނަ އަހަރުގެ ދެވަނަ ދައުރުގެ 33 ވަނަ ޖަލްސާ

[illegible] ފާޅު [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ. މި ބިލު [illegible] [illegible]
ބަހުސްގައި، ބިލު ހުށަހެޅި މެންބަރު [illegible]

> "ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހަކު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން [illegible] ކޯޓުތަކުގައި [illegible] [illegible] [illegible] 30 ދުވަހުގެ [illegible] އިތުރު ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި އިސްލާހުގައި [illegible]"

ބަހުސްގެ ފަހުބަހުގެ ގޮތުގައި ބިލު މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅި މެންބަރު [illegible]

> ".... ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހުން ބަންދުކުރުމުގައި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން [illegible] [illegible]، [illegible]. ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] މި އިސްލާހުގެ ސަބަބުން ކޮންމެ 30 ދުވަހަކުން ބަންދު މުރާޖަޢާކުރެވޭނެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...[17]"

---

[17] 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ދެވަނަ ދައުރުގެ 18 ވަނަ ޖަލްސާގެ ޔައުމިއްޔާ، ސ5

(ނ) ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް 3 ވަނަ އިސްލާޙު ގެނައުމުގެ ސިފަގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުގެ 130 އަށް ވަނަ ގިނަ އިސްލާޙު ހުށަހެޅިފައިވާ އިރު، މިއިސްލާޙުތަކުން ގެނެސްދޭ ބަދަލު އެއްގޮތް ބޭނުމަކީ ސަރުކާރުގެ ނިޒާމުން ބަންދުގައި ތިބޭ މީހުންނަށް "ވާޖިބު ނޫނީ" ތިބޭ ތިބުން ނިމުމަކަށް ގެނައުންކަމަށް ޤަވާޢިދުގައި ވާހަކަދައްކާފައިވާ ވަގުތު ގިނަ މުއްދަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި މިގޮތުން އެބައި އަރަތައް ވަނދުން މިހުން ބަންދުގައި ތިބުމުން އޮޅުނުގެ ހައްޤުން ގެއްލިގެން ދިޔަ ސްޓޭޓަށް ބަދަލުވުންތަކާއި މިބަންދުތަކާއި ގުޅިގެން ތިއްބާއި ބަނދުކުރުމާއި އަނިޔާވެރިން ގެއްލުމުންދާކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

(ރ) މީގެ ބަދަލުގައި ހިއުމަންރައިޓްސްކޮމިޝަން އެކުލަވާ މިއިސްތިސްނާގެ ކަރަހަ، ހުރިހާ އެއް ގަވާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާ ގެ (ހ) އަދި (ށ) ގެ ދަށުން ސަރުކާރުގެ ނިޒާމުން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ކަނޑަ އަޑުއަހާ އެއްޗެހިތަކާއި ކުރިޔަށްގެންދާ ހިނދުކޮޅު ޚާއްޞަ ފައިދާއެއް ނުވި ދުވަސްވާ އަޑުއެއްސެވުމާއި، މިއަޑު މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޚާއްޞަ އިސްތިޢުނާ ނުވުމުން، އަޑުއަހަ ފަހު އެއަޑުގެ ހުކުމްދީގެ ދަށުން އެބައި ދުވަހު ވަނދުން، މިހުން ބަންދުގައި ތިބެންޖެހުމެވެ. މިއިސްތިސްނާ ބަދަލުތަކުން ސަލަމަތި ސަރުކާރުގެ ނިޒާމުން ބަންދު އަޑުއަހާ ކަން ބަންދުގައި ހުންނަ މީހަކަށް ކުރައް ސްޓޭޓުގެ ބަންދުކުރުމަކީ މިހުއްޓަނިވިމަސް ބޭނުނު އެޅޭނެ ބަނދުކުރަނީ އަޑުން ނުކުންޖެހޭ ކުރުވާ ބޭރުމުގެ ޗާޓް ބަވަތް ބަލުގެ އިޖުރާއަތު އެކަން ހުކުމްވާގައި ހުކުމް ފުރިހަމަގެ ސަރުކާރުން ނުކުއްކުރުމީ އެކަން ނުވަތަ ޒިމާ ނުވަތަ ހުށަހެޅި ނުރޭ ޖޫރީ ހުކުއް ނަޢުރާފާކުރުމުގެ ބުނުއްޔުމުންކުރެވޭ ޖާގައި މިނުތައް ފުރިހަމަގެ ދެބަސް ބަލާހުރުމުގެ ނުކުމެވޭގައި ކުރާއި އެޑުމުން ކަނޑަނ ފަށަ ކަނޑު 30 (ތިރީސް) ދުވަހުން އަޑުގެ ދަރުބަސްކުން ޖަޒާތް ފަސްމާލަތު ވަކިކުރުން މިހާރު ދެމިގެންދާ ބަލައި ސަރުކާރު އަވަސް ކަން ނިޔާމުގެ ވަގުސްތުގައި ކަން އެނގެއެވެ. ޤާނޫނު ބޭރުވެރި ސަރުކާރު ނިޒާމުން ބަންދު އަޑުއަހާ އޮޑަލި ވާތަން ހުސްބުނުމުގައި ނަޖި އަދި ބަޔަސްކަމާ ގެދިގެން ޖިހާދު އޮތްގޮތް ނަޖިއާ ނުވަތަ އެކީ ޖިއަސްޓްކަމުގެ ކުރު ކަނޑައެޅޭ އަރިސް މިފާ އެބައި ދުވަހު ވަނދުން ބަންދުގައި ހުންނަ ހުރުނު ހުކުމްދީގެން ގެނައުމަށް. މިފަ ހުރިހާ ކަމެއްގެ މުސްތަޤުބަލް ބަލާނަމަ "އިންސާފު ކާރިޘާއި، އޭގެ އިންސާފު ޙައްޤުތަކާ އަރައިގަތުން" ހުކުމްތަކުން ގެނައުމެވެ. ޤާނޫނު އޮތްގޮތް ޚިލާފު

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ބަލާފައިވަނީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ތިބި މީހުންގެ ޙާލަތު މަހަކު އެއްފަހަރު ބަލައި [illegible] [illegible] އިތުރަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ ކަނޑައެޅޭނެ ނިޒާމެއް ޤާއިމުވެގެން ދިއުން [illegible]. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން، ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅައިދީފައިވާ ބަންދުގެ ޙަޤީޤީ މަޤުސަދަކީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން [illegible] މީހެއްގެ ބަންދުގައި އިތުރަށް ބަހައްޓަންޖެހޭތޯ ކޮންމެ މަހަކު އެއް ފަހަރު ބަލަން ލާޒިމުކުރުމެވެ. ބަންދުގައި ހުރި މީހާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވާނެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

32. މީގެ އިތުރުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތު ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ އިބާރާތުގައި "ބަންދުގައި އިތުރަށް ބަހައްޓަން ޖެހޭތޯ" މިގޮތަށް ބޭނުން [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދު ކުރުމުގެ އަމުރެއް [illegible]، 30 (ތިރީސް) ދުވަސް ހަމަވުމުން [illegible] [illegible] އިތުރަށް ބަންދުކުރުމުގެ ސަބަބެއް އޮތްތޯ [illegible] ކޯޓަށް ހާޒިރު[illegible] [illegible]. "ބަންދުގައި [illegible] [illegible]" ނުވަތަ "ބަންދުން ދޫކުރާނީ" ފަދަ އިބާރާތުގެ ބަދަލުގައި "ބަންދުގައި އިތުރަށް ބަހައްޓަންޖެހޭތޯ" މިއިބާރާތް ބޭނުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ [illegible].

33. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތު ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވާ އިބާރާތާއި އަދި [illegible] ބޭނުންކުރުން [illegible] ދާއިރާއެއްގައި މަޖިލީހުގެ ބަހުސްގައި ފާހަގަކޮށްފައި ކަންތައްތަކެއް ބެލުމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތު ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ފަދައިން ބަންދުގައިވާ މީހާ ހާޒިރުކޮށް ބަންދު އަމުރު [illegible] އިތުރަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި ޝަރީޢަތްނިމެންދެން ބަންދުގައި ހުރި މީހާ އިތުރަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭތޯ ބެލުން ޤާނޫނުން ލާޒިމުކުރި މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ވާޖިބު (mandatory) އިޖުރާއާތެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި، މުރާޖަޢާކުރުމުގެ

މިއިޖުރާއަތުގެ ދަށުން އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމެއްނެތި މީހާ ބަންދުގައި ހުންނަ ހުރުމަކީ ގާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާގެ އޮތް އަސާސީ ޙައްޤު ހަނިކުރުމުގެ ސަބުތެއްގެ ގޮތުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރި ޤާނޫނުގައި ޝާމިލްކުރި [illegible] އިޖުރާއަތެއް ފުރިހަމަކުރުމެއްނެތި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފެށިގެން [illegible]

34. މިފަދަ އިޖުރާއަތުގައި ބަންދުގެ ގާނޫނީ ހައިސިއްޔަތުން އަސަރުކުރާ ފަދަ procedural irregularity އެއް ކަމަށް ބަލައި، ބަންދުގައިވާ މީހާއަށް އެކަން ބަޔާންކޮށްދިނުމަށް ފަދަ މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުން ނިންމަން ބަލާއިރު، ދެވިދާނެ އެއް ހައްލަކީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދިނުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ގާނޫނުއަސާސީގެ 58 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަދަލު ނަގައިދެވޭނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 210 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] irregularity [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

35. ދިރާސާކުރުމުން އިޖުރާއަތަކީ، މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ތަޢާރުފުކުރި ގާނޫނުން މިގޮތުން އެހެންކަމުން، އެކަމުގައި އެއްވެސް ނަޒަރެއް [illegible] ބެލިގެން ކުރިއަށް ގެންދާނަމަ، [illegible] ބޭނުން މުއައްސަސާތަކުން [illegible] [illegible] ކުރީގެ [illegible] ތަޞްދީޤުކުރެވިފައި، [illegible]

ހަރުކަށިކަމާއެކު ތަސްދީޤުކުރި ޝަރީޢަތް ހިންގުމަށް ތާއީދުކޮށްދޭ ގަވާއިދުތަކުގެ އަސާސް ސަރަހައްދުތަކުގެ[18] ޝަރީޢަތް ނުހިންގާ ކަންތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި ހުރި މިންގަނޑު ބަލައިގެ ގޮތުން، އެކަން ދަށުކޮށްދޭ އަސާސް ސަބަބުތަކަށް ވާގޮތުން ގަބޫލުކުރެވޭ ޝަރުޢީ ހުކުމް ކަނޑައަޅާ ދެފަރާތުގެ ބަޔާންތައް ސާބިތުވޭތޯ ބެލުމުގައި ޙުކުމްގެ ހަމަތަކަށް ބަލާއިރު، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ބަޔާން ތަކުރާރު ވާއިރު ދިފާޢުގެ ބަޔާނަށް ނިސްބަތުން އަސްލު ހަމައަށް އަރާ ނުވާ ކަމަށް ވެސް އެކަން ޝަރީޢަތަށް ކަނޑައެޅޭނެ. އަދި އެހެން ބަޔާންތަކަށް ރިއާޔަތް ނުކޮށް ކަމާ ގުޅޭ ބަޔާނާއި ހެކި ދެއްކުމުގައި ކުރިއަށްދާ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ތަޙުޤީޤުކޮށް އެފަރާތުގެ ބަޔާން ބަލައިގަތުން ބަލާނީ ގޮތަށެވެ.

·36 ފަހު – ޤާނޫނީ މަބްދައު ގެ ދަށުން ހުކުމާއި ގުޅޭ ވާޖިބު ފަރާތްތަކުން ތަސްދީޤުކުރި ކަމަށް ހުކުމް ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންތައް ސާބިތުވާ ގޮތް ބަލައި ކަނޑައަޅާ ފަރާތެއްގެ ގޮތުގައި ދަޢުވާ ބަލައި ނިންމުމުގައި[19] ގެ، ޙުކުމް ދެކެވޭ ބަޔާން ތަކުގެ ހަމަތަކާ ޝަރީޢަތުގައި ކަށަވަރުކުރަނީ ތަޙުޤީޤް ތަސްދީޤުކުރި ދަޢުވާ ބަލައި ނިންމުމުގެ ގާނޫނީ މަބްދައުތަކަށް ބަލާއިރު، ދަޢުވާ ބަލައި ނިންމުމުގައި ހުކުމް ކަނޑައަޅާ ކަންތައްތަކާއި ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ހުށަހެޅުނު ހެކި ދެއްކުމުގެ ކަންތައް ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅައިފި ހެކިތަކާއި ބަޔާން ސާބިތުކުރުމުގައި ބަލާނީ ޝަރުޢީ އުސޫލުތަކަށް ތަބާވެގެން ކަމެވެ.

---

[18] މިގޮތުގައި ޤާނޫނުއަސާސީ ދަށުން ބާރުލިބިގެން ހަދާ ގަވާއިދުތަކުގައި ހުރި ބަޔާން، މިހެން ހުށަހެޅުނު ކަންތައްތަކުގައި ހުރި ފަރާތްތައް، ވެރިފަރާތްތަކުގެ ބާރުތަކާއި ޙައްޤު ދަމަހައްޓާ ގޮތްތަކުގެ އުސޫލުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް ކަނޑައަޅާފައެވެ.

[19] މުސްލިމް ޝަރީޢަތުގެ އުސޫލުތަކުގެ ފޮތް 521، 525 ވަނަ ޞަފްޙާ

ހުކުމުތަކާ [illegible] ކަމަށް ނިންމާފައިވާއިރު[20] ބައެއް މައްސަލަތަކުގައި ބަންދުގައިވާ ފަރާތުގެ [illegible] މައްސަލަ [illegible] ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ފުރުޞަތު [illegible] [illegible] ކޯޓުން[21] ނިންމާފައިވެއެވެ.

ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުން އަދި ވަކި މުއްދަތަކަށް ބަންދުކުރުމުގެ ފަރަގު.

37. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން އަލަން ތަޢާރުފުކުރި "ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން" ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ އުސޫލަކީ އެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަދި (ކ) ގައިވާ ޚާއްޞަ ހާލަތްތަކުގައި ވަކި ޝަރުޠުތަކެއް ފުރިހަމަވުމުން [illegible] ވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިޖުރާއަތެކެވެ. އެގޮތުން [illegible] ބަންދުގައި [illegible] ޖިނާއީ [illegible] ތަޙުޤީޤުތަކަށް [illegible].

38. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) [illegible] 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ [illegible] [illegible] ބަންދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުން [illegible] "ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން" ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 30 (ތިރީސް) ދުވަހުން [illegible] [illegible] ބަންދު [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ [illegible] [illegible] 30 (ތިރީސް) ދުވަސް [illegible] ބަންދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމެވެ.

---

[20] *Ex Parte Mitchell*(1975), 1975 CanLII 1212 (BC CA), *Ex Parte Amos*(1975), 1975 CanLII 1254 (BC SC)

[21] *Ex Parte Cordes*(1976), 1976 ALTASCAD 228 (CanLII)

39. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނާއި ގަވާއިދާއި އަދި އަމަލުކުރަމުންދާ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު ޝަރީޢަތުގެ ބަންދު އަމުރު ޒަރޫރީކަމުގައި މަޤްޞަދުތަކާއެއްގޮތަށް ދެކެމެވެ. އެގޮތުން ފާހަގަކުރަނީ ކަންތައްތަކަކީ:

39.1- ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓި ޚާއްޞަ ސަބަބުތަކެއް ހުށަހަޅާ ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. ޖިނާއީ ތަޙްޤީޤު ކުރުމުގެ ގޮތުގައި ތުހުމަތު މައްސަލަތަކުގެ ތަޙްޤީޤުކުރަމުން މިންވަރަށް ހުރި ހުއްޖަތަކާ އެހެނަސް ދުސްތޫރުގައި ހިމެނޭ އެކި ދުސްތޫރީ ޙައްޤުތަކުގެ ތެރެއިން މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރިކަމެއް އޮތުން ނުވަތަ ހެކި ނުވަތަ ހެކިބަސް ނުފޫޒު ފޯރުވާ ހެކި ނައްތާލައިފާނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭތީއެވެ. މިފަދަ މިންގަނޑު މައްސަލައެއް އަވަހަށް ނިންމުން ޚާއްޞަ އިޖުރާއަތުތަކެއް (މިސާލަކަށް ދަޢުވާ އުފުލުމުގައި ތަރުތީބުވާ ގޮތް އަވަސްކުރުން) ހަމައެކަނި ތަރުތީބުކުރުމަށް މިބާބު މަސައްކަތުގައި އެކަށީގެންވާނެއެވެ. އެހެނީ މައްސަލައެއް އަވަހަށް ނިމުމަށް ދިމާވާ އެހެން މައްސަލަތަކަށް ވެސް ބޭނުން މުޖުތަމަޢުގެ މަސްލަހަތަށް އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް ކަމެކެވެ. އެހެންކަމުން އެފަދަ މައްސަލައެއް އަވަހަށް ބަލައި ހިމާޔަތް އެޅުން ބަލާނީ އިޖުރާއަތުތަކެއް ޤާނޫނު ތަޢާރަފުކުރި ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

39.2- ޢާއްމު އުސޫލަކީ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ)ގެ ދަށުން ފުރުޞަތުދެވިފައިވާ ހިސާބަށް ޤާޢިދު މައްސަލަ ހާޟިރު ކުރެވުނު ބެލުން ވަކި ފަސްކޮށް ބަދަލުކުރެވޭ މައްސަލަ ވީ ނަމަވެސް ފަހުން އެ ބަދަލުތައް ހިނގުމުގައި ޙައްޤުގެ ނިންމުން ކޮށްފައިވާ ބަލާ ވެސް ވާނެއެވެ. ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/HC-A/89 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުން މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ބަންދު އަމުރު ދޫކުރާ ނިންމުމުގައި އެ މައްސަލަ ނިންމުމާ ހަމައަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ކަނޑައެޅިދާނެ ބަލާއިރު ފިޔަވަޅު ބަންދުގައި މައްސަލަ ބެލުމުގައި ބަލައިގަނެވޭ ފަރާތުގެ ޙައްޤެއް ކަމުގައި ބަލައިގަނެވެއެވެ.

-39.3 [illegible] [illegible] މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް [illegible] [illegible] ނިންމުމުގައި [illegible] ވަޒަންކުރަން ލިބެން ހުރި ހެކި [illegible] [illegible].

-39.4 ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމުގައާއި އަދި އެޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ އެހެން އަކުރުތަކުން ބަންދު އިތުރުކުރުމަށް/ ދެމެހެއްޓުމަށް ނިންމުމުގައި [illegible] ކަންތައްތަކެއްވެސް [illegible] ބެލެވެއެވެ. އެގޮތުން 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން މުރާޖަޢާކުރުމުގައި ބަންދުގައި [illegible] އަސްލު ސަބަބު [illegible] ބެލުމުގެ އިތުރުން ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ދަޢުވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައެޅިފައިވާ [illegible] މުރާޖަޢާ [illegible] [illegible] [illegible][22] މުރާޖަޢާކުރުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

.40 އެހެންކަމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[22] [illegible]

ހިފައި ނޫން ކަމާއި، މިމާއްދާއިން ގެންގުޅުން ބަދަލެއް އެގޮތަށް ބަންދުގައި ހުންނަ މީހާ ބަންދުގައި ހުންނަނަމަ ކޮންމެ 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން އަލުން މުރާޖަޢާކުރަން ޖެހޭނެވެ.

ކަސްޓަޑިއަލް މުއްދަތުގައި މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ސަބަބު:

41. ދިފާޢުގެ ފަރާތުގައި އަރުސަވާދު ހާޒިރު ގެ ބަންދު ޤާނޫނުގައި ކަސްޓަޑިއަލް މުއްދަތުގައި މުރާޖަޢާ ނުކުރުމަ އޮތް ސަބަބެއް ކަމުގައި ދައްކަވައިފައި ބަންދުކުރެވިފައި ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގައި މުރާޖަޢާކުރުމުގެ އިޖުރާއާތުގެ ތަފްސީލް ބަޔާންކޮށްފައިވާނެ ހިނދު އަދާކުރަން ކަން ފަރާތްތަކުގެ ދިފާޢުގެ ޙައްޤު ނަގާފައިވާކަމަށެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތު ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ

" ކޯޓުގެ ޢަމުރެއްގައި ބަންދުކުރުމަށް ހުކުމް ބަންދުކުރުމަށް ޤާނޫނު އެހެނިހެން ފަރާތްތަކުގެ މައްސަލަ ދެކޭ ތަނުގައި ކަސްޓަޑީގައި ހުރި ފަހަރު ތަކެއްޗާއި އާދަ ބަހައްޓާ ހިތުވަރުގެ ކަސްޓަޑީގައި ބައްޓަން ހިފެހެއްޓުމުގެ އިސްލާހީއެއް ކުރުމުގެ ތަފާސް ހިސާބު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ އަދާކުރުމަށް ޙުކުމްގެ ބަންދުގެ އަދަދު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ކަސްޓަޑީއަށް، މިޤާނޫނުގެ ދަށުން ހުރި ގޮތުގައި ބަންދުކުރުމުގެ ފަސޭހަތަކަށް"

42. ޤާނޫނުގެ 211 ވަނަ[23] މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގެ ދަށުން ހަމަ ދުވަހު ދާއިރާ ހުށަހަޅާ ކަމާ ބެހޭ އިސްތިޢުނާފުކުރާ 3 މަސްދުވަސް ފަހުން ފިޔަވައިފައެވެ. ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފަށާ 22 ސެޕްޓެމްބަރު 2020 ގައި ކަމަށް މިފަދައިން ހާސިލްކުރެވޭނީ ބަންދަށް އަދި ހާޒިރުކުރުމެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ދަށުން ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަހަށް މުރާޖަޢާ ހަމަ އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން ގުޅިގެންދާ މަސްއޫލިއްޔަތު އިސްތިޢުނާފު ކަމުގެ ކަމަށް ވެސް ޤާނޫނު ބަލާފައި

---

[23] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)

އުސޫލުތަކެއް ހެދުމަށް ދެމުން ތާރީޚް، ތަޙުޤީޤުކުރަންޖެހޭ ހާލަތުން ފެށި ތަފްސީލުތަކެއް ޤާނޫނީ ތެރޭ ހުރި އެއް ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

43. ޤާނޫނު ނަންބަރު 21/2020 : ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) އަށް 3 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު 22 ސެޕްޓެމްބަރު 2020 ގައި އެކުލަވާލެވުނު ސަރުކާރުގެ ބާބު ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ގާނޫނުގެ 14 ވަނަ މާއްދާގައި ބަންދުގައިވާ ހާލަތާއި، ތަޙުޤީޤުކުރާ ހާލަތެއް އަދި ޝަރީޢަތް ނިމިއްޖެނަމަ ޖަލްސާތަކުގައިވެސް ބަންދު ކުރުމުގެ އަމުރެއް މުއްދަތު ބަހައްޓާކަމަށް ބުނެ ބަންދުކުރެވިފައިވާ މުއްދަތު ޖަލްސާތަކުގެ ފަރާތުން ބުނާނެ ޙާލަތްތަކެއް ކުރިޔަށް ގެންދިއުމަށް ލިބިދޭ މުއްދަތުތަކެވެ. އެއްވެސް ހަމައެއާއެކު އަދި ދެވަނަ މުއްދަތު އަދި ހާލަތުކަން ސިޓީއަކުން އެދުމުން އެކަން ފާހަގަކުރެވެ. އެހެންކަމުން މިއީ ގާނޫނުގައި ތިރީގައިވާ ނަމަވެސް އިސްތިސްނާތަކުގައި އެކަށީ އުސޫލުތަކެވެ. ހަމައެފަދައިން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި "އެއްވެސް ތުހުމަތެއް ސާބިތުކުރުމަށް ބުނެވޭނީ ބަންދުކުރެވިފައިވާ ދުވަސްކޮޅެވެ." މިގޮތުން ބަންދުކުރެވިފައިވާ މުއްދަތު ގުނާނީ ތުހުމަތު އިސްނަގައިގެން ކުރެވޭ ކަމެއް ކަމަށް ހަމައެކަނި ބަންދުކުރެވިފައިވާ ހާލަތުން ފެށިގެން ކުރެވޭ ކަންކަން އިޖުރާއަތުގެ ކަމެކެވެ. އެހެނީ ތުހުމަތު މިގޮތަށް ބަލާ ބަލައިގެން އަމަލު ކުރުމުގެ ކުރިން ދަށުކޯޓުގެ އިސްތިޢުނާފު ހުށަހެޅުމަށް އުސޫލުތަކެވެ. ތުހުމަތު އިސްނަގައިގެން ކުރެވިދާނެ ކަމެއްކަމަށް ބެލުމުގެ ހަމަ އަސާސް މާއްދާގައި ހިމެނޭ ކަންކަން ހިމެނިފައިވާކަމުގައި ދެކެމެވެ.

44. ހަމައެއާއެކު ދައުލަތުގެ ބަންޑާރަ ނައިބުގެ "ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި އަމަލުކުރާނެ މައިގަނޑު ސިޔާސަތުތައް"[24] ގެ ދަށުން ސަރަޙައްދު ނިމެންދެން ބަންދުގައިބާއްވާ ދިނުމުގެ ބަންދު އަމުރު ކޯޓުން 30 (ތިރީސް) ދުވަހަށްކަން މުއްދަތުތަކުން ސިޔާސަތު ކަނޑައަޅައިދީފައިވާ ސިޔާސަތުގެ ދަށުން ގޮތުގެ މުއްދަތުތަކުގެ ވަކިކޮށްފައިވާ ކަރުދާސް ގެންދިޔަކަމާއި، މިމައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އަމުރުގެ މުއްދަތާއި އަމުރު ދަށުކޯޓުން

---

[24] 20 ޑިސެމްބަރ 2019

ނިންމާފައިވާކަމަށް ދައުލަތުން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ބުނެފައިވާކަމާއި، އެހެންކަމުން މިގޮތަށް ނިންމި ނިންމުމެއް ބެލެހެއްޓޭނީ ފަނޑިޔާރެއްގެ ނިންމުމުގެ [illegible] ގާނޫނުން އެނގެން އޮތް ހިނދު [illegible] މުރާޖަޢާކުރަން [illegible] ނުދެކެވެ.

45. ގާނޫނުގައި ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރާނީ ވަކި [illegible] ކަމަށް [illegible] މަޤްޞަދެއް [illegible] ކަމުގައި ދެކެވެއެވެ. އެހެނީ [illegible] ޝަރީޢަތް [illegible]

46. [illegible]

---

47. ޤާނޫނުން ހައްޤުތަކުގެ މުއައްސަސާތަކަށް [illegible]

48. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/18 ގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާއާ [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ [illegible] [illegible] [illegible] މިނިވަންކަން [illegible] [illegible] ހައްޤުތަކުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީއާ [illegible]

49. އަދި ހަމަ [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][25] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ޤާނޫނުއަސާސީއާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 30 ([illegible])

---

[25] - ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/18 ގެ [illegible] 89 ވަނަ [illegible].

ދުވަހަކުން އެފަދަ އަމުރެއް މުރާޖަޢާ ނުކުރުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވާނީ އެދުވަހުގެ ފަހުން އެފަދަ ބަންދެއް ޤާނޫނާޚިލާފުވުމެވެ. ކޯޓުއަމުރުތަކުގެ ދަށުން ބަލާ ފާސްކުރުމުގެ ހުއްދަ ޙާލަތްތަކުގައި އޭގެ އަމުރު ތަންފީޒުކުރުމުގައި ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅި މުއްދަތު ނުޖެހި އިޖުރާއާތު ފުރިހަމަކުރުމުން އެއަމުރުގެ ދަށުން ބަލައި ފާސްކުރުމަށް ހުރި ހަމަ، ޤާނޫނީ ހައްލުތަކާ ވަފާތެރިވެވެ. ތަޙުޤީޤުކުރާ ފަރާތުން ޤާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ ފަރާތަށް ބަލައިދިނުމުގެ ސަބަބުން ދައްކަވާ ބަންދު ކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ އަސާސްތަކާ ޚިލާފަށް ހިނގާ ފަދަ ކަންކަން ހުއްޓުވުމަކީ ކޯޓުގެ ވާޖިބެކެވެ.

50. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހަވާލާދީފައިވާ ޤަޟިއްޔާގައި ފަސްޖެހިފައިވާ ޝަރީޢަތް ސާބިތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން[26] މިނިވަންކަން ނިންމުމުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ ފަރާތްތަކާއި ކޯޓުތަކުން އަމުރުކުރަންޖެހޭ ޙާލަތު އަމުރުކުރުމުގައި ގެންގުޅެންޖެހޭ ކުރިމަތިވާ، މަސައްކަތް ބަލައި، ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހުން ދިރާސާކުރުމުގައި ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ ޙާލަތުގައި ތަޙުޤީޤުކުރާ ފަރާތުން އެކަށީގެންވާ ސަބަބު ހުށަހަޅައިދިނުމަށް ފަހު، ޤާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ ފަރާތްތަކުގެ ކުރިމަތީގައި ހުށަހެޅޭ ސަބަބުތައް ބަލައި ބެލުން ކަށަވަރުކުރުމުގެ ހުރިހާ މަރުޙަލާތަކެއް އަދާކުރެވިފައި ވާކަމުގެ ކަށަވަރު ލިބެންޖެހެއެވެ. ޤާނޫނުގައި އެބާ ބަލާ ތަންފީޒުކުރުމުގައި ތަޙުޤީޤުގެ ބަދަލުގައި ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކުރުމުގައި ބަލަންޖެހޭ މިނިވަންކަމުގެ އުސޫލުތަކާއި އެއްގޮތަށް ޤާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ ފަރާތުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ ސަބަބުތައް ކޯޓުން ބަލާ ކަނޑައެޅުމަށް ލާޒިމްކޮށްފައިވެއެވެ. ސަރުކާރުން ނިންމިފައިވާ ބަންދުގައި ހުރުމަށް ކުރާ އަމުރު 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅައި ބަންދު ދިގުކުރުމުގެ ހުއްދަ ނުލިބިއްޖެނަމަ ކޯޓަށް ފަހަރެއް ތިބޭ އެއްގޮތަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ބެލޭ ފަރާތަށް ފަހަރެއް އަދި ދަރުވަރުތަކަށް ފަހަރެއް ފާސްކުރަންވާނެއެވެ. އެކަމަކު ޤާނޫނު މި ނިޔާއަށް ބައްދަލުކުރި މީހުން ބެލޭ މީހުން ބަންދު އަމުރު އެއްބަސް ދުވަހަކުން ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެކަށީގެންވާ މުއްދަތު ތެރޭގައި އަދި ދަރުވަރުގެ ބަދަލުގައި ގެންދެވޭނެއެވެ. ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ނަތީޖާ ކޯޓުގެ ބަދަލުތަކުގައި މީހުން ބެހެއްޓުން

---

[26] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/18 ޤަޟިއްޔާގެ 101 ވަނަ ޕެރެގްރާފު.

ގެއްލިގެންދާ އަސަރެއް ހަމައެކަނި އެކަމާ ގުޅިގެން ދިމާވާ އުފެދޭ ނަތީޖާއާ ބަލާ ވަޒަންކުރެވިގެން ޤާނޫނީގޮތުން ކަނޑައަޅާ ތަރުތީބުކުރުމުގެ މަޖިލީހުންނެވެ. ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތާ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޤާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަތިން ޤާނޫނު މުހިންމުކަން ބަލައިގެން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

51. ޤާނޫނީ ދިރުމުގައި ހުރިހާ ކަންތައްތަކާއި ގުޅިގެން އެފަދަ ކަމަކަށް ދާއިރާއެއް ކަނޑައަޅާ ޤާޟީއަކަށް ބަލާފައި މިކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު**[27] މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު މަހާޒު ޢަލީ ޒާހިރުގެ ރައުޔުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ އުޞޫލަކީ ބަންދު ކޯޓުތަކުގައި ވެސް ބޭނުން ބަލަނީ ޤާނޫނީ ފާސްކުރާ ގޮތުން އަސަރު ބަހައްޓާ ގެއްލިގެން ދިޔުން ހުއްޖަތުކުރާ އުސޫލުގައި ފަހިކޮށްފައިވަނީ ފާހަގަކުރައްވާފައެވެ.[28] ޤާނޫނުން ގަވާއިދު ހެދުމަށް ދެވިފައިވާ މުއްދަތު ކަމަށްވާތީ، އަވަސްކޮށް ހަމަޖެހިގެން ބަންދުގައިވާ ވަގުތު ބަންދުގައި ހިފެހެއްޓުމަށް ވަކި ކަނޑައެޅުން ކޯޓަރީނުވާކަމަށް، މުޤައްރަރުވެ ހިފަހައްޓާ ކަނޑައަޅުއްވާ ކަމެއް ބަންދުގެ ކޯޓުން ވަކިކުރުމުގެ ޙާލަތުގައި، ނިސްބަތުން ނަޒަރިއްޔާ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން އެއްގޮތަށް ފުރުޞަތު ސަލާމަތް ނިޒާމުން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ހުއްދަ ކަނޑައަޅާފައިވާ އަސާސީ ޙައްޤު ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ގޮތުގެ 3 ވަނަ އިސްތިސްނާއަށް ފިޔަވައި އެހެން ބަންދުގެ 30 (ތިރީސް) ދުވަހަށް ވުރެ އިތުރުކުރާނަމަ އެކަން ކަނޑައެޅޭނީ މުހިންމުކަން ޤާޟީގެ ސަބަބު ކޯޓުން ހުށަހެޅުމުގައި ދެއެވެ. އަދި އޭގެ ތަފްސީލުތަކާއި ބޭނުންވާ މުއްދަތުގެ ތަފްސީލުތަކެއް ކަނޑައެޅޭނެ ތުހުމަތުގައި އެމީހުން ދުވަހެއް ވަކިވެފައިވާ ބަލަހައްޓާފައި ތަފާސީލެއް ދަށުގައި ދަށުން. އެމީހަކު ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ބަހުން ދިމާ ވާސިލުވާގޮތުގެ ދަށުން ބަލަހައްޓާކަމުގައިވާ ކަމަށް ކޯޓުތަކުގެ ނިޒާމުގައި މިގޮތުގައި ހަމައެކަނި ގޮތުގައި ކަނޑައެޅުން ބަންދުގައި ބަރާބަރު ބިމުގެ އަސަރު ބަހައްޓާ ބަލައިދެއްކުމުގައި ނުކުތާތަކެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާއާއި 49 ވަނަ މާއްދާއިން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ ޙައްޤު ކަނޑައަޅާގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުން މުޙާފަޒާ ކަނޑައަޅައި ތަޢާރުފުކުރަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް އަޅުވާފައިވާ އަދުލުން، އެ

---

[27] ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/30 ޤަޟިއްޔާ

[28] ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/30 ޤަޟިއްޔާގެ 28 ވަނަ ނުކުތާ.

އަސާސީ ޙައްޤު ހަނިވެގެންދާ ގޮތަކަށް އެޤާނޫނުގެ ދަށުން ޚާއްޞަކޮށް އެޤާނޫނުގެ ތަޢާރަފްގައި ބުނެފައިވާ ނުކުތާ
މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލައިގަތުމާއި ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތުން ދިނުން ވާޖިބު
ކުރެވިދާނެކަމުގައި ދެކެމެވެ. އަދި އެފަދަ ގަވާއިދުގައި 30 (ތިރީސް) ދުވަހުން މުއްދަތު ހަމަވުމުން ނިކަންނަ
ނަތީޖާއަކީ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުން މުއްދަތު ހަމަވުމުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން ގަބޫލުކުރުމާއި ސަލާމަތުން
ތަޞްދީޤުކުރެވޭނެ ހަމައެކަނި ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

52. މިމައްސަލައިގައި އަލްއުސްތާޛު ޝާހިދު ވަކީލުން ދޭހަވާ ގޮތަށް އެދިފައިވާ އަމަލުކުރުމަށް ކަމަށް
އެދިފައިވާ ސިޓީގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/07 ގެ ނިސްބަތުން، ނިންމާފައިވާ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވާކަމަށް ކަމަށް އަމަލުކުރުމުގެ ކަމުގައި، ބަންދުކުރަށް ކަމުގައި
އެކަން ހުށަހަޅާ މަރުކަޒު ދުއާ، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާއަށް ފަހުމުގެ ދަށުން
ބާރުއަޅާ ފުރުސަތު 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތުގެ ސިޓީގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/818
އަދި މުއްދަތު ކަށަވަރުކުރުމަށް، އެއްބަސްވެވުނު ބާރުދާން ފުރުސަތު އަލްއުސްތާޛު ޝާހިދު ބަންދުގައި
ބަހައްޓަންޖެހޭ ޤާނޫނީ އަސާސެއް ގޮތުގެ މަތިން ނޫންކަމެވެ.

53. އަލްއުސްތާޛު ޝާހިދު ވަކީލުން ދުވަސްތަކެއް ބަންދުކުރުމަށް، އެކަމަށް މިނިވަންކަމުގެ ޙައްޤު، އަލްއުސްތާޛު ޝާހިދު ގެ
މަޙްކަމަށް ދައުވާކުރުމުގެ މައްސަލައިގައި އަލްއުސްތާޛު ޝާހިދު ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ ސަބަބުތައް ބެލުމަށް
ކަމަށް ދައުލަތުން ޤާނޫނުގެ ދަށުން އެދޭ ބަންދުކުރުމުގެ މުއްދަތު ނިންމުމަށް އަދި ޤާނޫނު ހުށަހެޅުމަށް
ދައުލަތުގެ ވަކީލުންނާ ޝަރީޢަތުން އެދުމުން ކަމަށާއި، އަލްއުސްތާޛު ޝާހިދު ގެ ފަރާތުން މިއަދުން އެދުމަށް
ދައުލަތުން އިންކާރުކުރާ ވަކިކުރުމުގެ ފުރުސަތުދޭކަމަށް އެކަންކަމުން، ޖިނާއީ ޤާނޫނު ނިޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ
މަސްއޫލިއްޔަތު ފުއްދުމުގެ ގޮތުން އަލްއުސްތާޛު ޝާހިދު ހައްޤުތަކާ/ބަންދުކުރުމުގެ ހުށަހެޅުމުގެ ކަމުގައި
ނުދެކެމެވެ.

54. ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތަކުން އެހެން ހުކުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މިޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން [illegible]، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/818 ކޯޓު އަމުރު މުޢާމަލާތް [illegible] ނިންމުމަށް ނިންމަވާފައިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/07 ނިންމުމަށް ބަދަލެއް ގެންނަން ޖެހޭ ތަނެއް ނެތްކަމަށެވެ.

ހުކުމް:

ދެން ވީމާ، ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތަކުން އެހެން ހުކުމުން، މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކުގެ [illegible] ބިނާކޮށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/818 ކޯޓު އަމުރު މުޢާމަލާތް އެކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ނަންބަރު: 145-B10/AM/2020/07 ނިންމުމަށް ބަދަލުގެންނަންޖެހޭކަމަށް [illegible] ސަބަބެއް [illegible] [illegible] މިޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން [illegible].